

ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПОЕТИКА ПОЕЗІЇ СІЛЬВІ ПЛАТ В КОНТЕКСТІ АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Розглядається поетична творчість відомої американської поетеси ХХ століття Сільвії Плат, зокрема її збірки „Аріель” та „Леді Лазар”. Звертається увага на біографічний, міфологічний і психологічний характер збірок, дуже важливий для розуміння стилю поетеси. Підкреслюється оригінальність і неповторність поетичного світу Сільвії Плат, потреба його більш детального вивчення.

Ключові слова: автобіографічний, сповідальний, поетичний.

Творчість сучасних американських поетів часто вирізняється складними, філософськими проблемами, а їхні твори дедалі частіше стають результатом авторського самоусвідомлення, або „рефлексії”. Нерідко традиційні літературні моделі для них затісні, кожний твір є віддзеркаленням власної особистості і, водночас, розгортає перед читачем цікаву історію життя автора. До таких письменників належить Сільвія Плат, одна з інтригуючих постатей в американській літературі ХХ століття. Вона народилась на початку 30-х років у Бостоні. Поетична творчість Сільвії Плат, драматична історія її долі привернули увагу літературознавців та критиків ще за життя авторки. Вона нагороджена Пуліцерівською премією за підсумкову збірку віршів „Зимові дерева” („Winter Trees”, 1972). Том віршів, опублікований у 1981 році, отримав цю премію. Нагородою, яку присуджують за новітні літературні досягнення, були відзначені вірші, з моменту створення яких минуло більше двадцяти років. Факт сам по собі досить неординарний.

Але, незважаючи на популярність її поезії серед читачів, багато аспектів творчої спадщини поетеси ще достатньо не висвітлені, зокрема у вітчизняному пострадянському літературознавстві. Все це підтверджує суперечливість та неоднозначність художнього доробку авторки.

Постать С. Плат – надзвичайно інтригуюча та неординарна і тому потребує більш детального дослідження. Слід підкреслити, що кількість критичних праць щодо творчості Плат незначна. Її творчість вивчали такі відомі американські критики, як С. Аксельрод, С. Басснет, Д. Холбрук, Ж. Роуз, Е. Стівенсон, Д. Розенблат та інші. Поетеса привертає увагу вітчизняних науковців. До окремих творів Сільвії Плат зверталися відомі літературознавці О. Зверев, Г. Злобін, Т. Ретивова, Г. Глазова, Т. Касіна. Проте їхні критичні статті стосуються лише деяких поетичних збірок С. Плат: „Аріель”, „Колос”, „Леді Лазар”. При цьому вірші поетеси розглядаються в контексті розвитку інших літературних явищ і не є об’єктом монографічного дослідження.

Роман „Під скляним ковпаком” („The Bell Jar”, 1963) Плат надрукувала під псевдонімом Вікторія Лукас, і з роками він став однією з кращих книг про долю американської молоді в часи маккартизму і „полювання на відьом”. Новели та уривки зі щоденників, що лишилися в архіві, склали збірку „Джонні-Страх і Біблія сновидінь” („Johnny Panic and the Bible of Dreams”, 1978).

Творчість Плат належить до так званого сповідального напрямку, в якому автобіографічність є головним художнім принципом поезії. Так, роман „Під скляним ковпаком” вважається „першим феміністичним, раціональним романом у стилі Селінджера” [16, с. 30]. До цього часу жанрова належність роману Сільвії Плат викликає полеміку серед критики. Деякі з них припускають, що це автобіографічний роман, але ніхто не може стверджувати з упевненістю. Важко визначити, якою мірою головна героїня Естер Грінвуд відповідає реальному образу авторки. Естер мешкає у Нью-Йорку і мріє про поетичну кар’єру, але її мрії не здійснюються, адже для американської жінки у той час (початок 50-х років) було неможливо прагнути будь-якої кар’єри – творчої або ділової. Головна героїня роману ставиться до себе як до особистості і намагається всіляко уникнути заміжжя, хоча саме така доля найбільш очікувана для її оточення. Тогочасний ідеал жінки (блондинка схожа на Мерілін Монро, секс-символ 50-х) перетворився на суспільний стереотип. Естер не викликає в уяві образ моделі з обкладинки модного видання, її не хвилюють дрібні, марнославні проблеми обивательського середовища. Саме на ці риси головної героїні роману С. Плат звернула увагу американська дослідниця творчості поетеси Сьюзен Баснет [13, с. 29].

Плат почувалася чужою в американському повсякденному житті. Її роман став спробою написати зі співчуттям про те, як жінка вступає в доросле життя, як вона виявляє власну індивідуальність і незалежність характеру.

Загальноприйнятою була думка, що жінки не здатні приймати важливі рішення. Тим більше, що суспільство не вважало жінок такими ж розумними, як чоловіків. Головною темою творчості авторки стали пошуки гармонії, любові, жалю серед загальної відчуженості та байдужості. Ненависть до знеособлювання, бунт проти стандартизації переплітаються в її творах зі страхом перед всевладдям зла та насильства. Поетичні образи Плат майже завжди символічні, і цим зумовлене різноманіття їхніх текстуальних інтерпретацій.

Життя Сільвії Плат – це прихований конфлікт, що причаївся в тіні зовнішнього благополуччя (В 1956 році, навчаючись у Кембриджі як стипендіатка Фулбрайта, Сільвія познайомилась з англійським поетом Тедом Х’юзом і стала його дружиною. В Англії у неї ще більше посилилося відчуття того, що вона – стороння людина в навколишньому світі, а зрада чоловіка надломила її остаточно. Сільвії Плат було лише тридцять років, коли вона самопогубилася). В одному з інтерв’ю кінця 1970-х років Тед Х’юз говорить, що всі твори С. Плат, незалежно від того, особисті вони чи ні, важливі для розуміння „справжньої” Сільвії Плат. Нереконтактні цензурою щоденники поетеси містять матеріали, що

становлять дослідницьку цінність, і ці записи подекуди навіть натуралістично розкривають подробиці особистого життя і світовідчуття С. Плат. Оpubліковані щоденники Сільвії Плат починаються з літа 1950 року, перед вступом до Сміт-коледжу, коли їй 17 років. Ці щоденники позначені величезним бажанням авторки досягти успіху, а також невгамовним прагненням знайти своє „я”.

Виникає питання: яке значення мають факти біографії для „особистої міфології”, що створює поетеса у власних віршах? Саме міфологія допомагає їй реалізувати себе в поезії. Поетеса ніби знаходиться в стані безперервної метаморфози, заміни одного поняття іншим. Зовні життя Плат виглядало показово безхмарним. Її виховання було досить типовим і традиційним для тогочасного покоління. Проте за фасадом життєвого успіху приховувався глибокий психологічний конфлікт, відголосок якого простежується в поезії Сільвії Плат.

Поетеса використовувала примітивні, майже дитячі рими та грубу безпосередність, часто зверталася до різких символів, нав'язаних масовою культурою. У вірші „Татко” („Daddy”, 1962) процес знищення образу батька є спробою особистості показати психологічне очищення „моделі”, яку вона створила. Однак методи поетеси більше схожі на чари, ніж на вбивство, тому що за допомогою заклинання та співчутливої магії Плат позбавляє себе власної фантазії. Авторка звертається до померлого батька з такими словами:

Ghastly statue with one gray toe
Big as a Frisco seal .

(Похмура статуя з одним сірим пальцем на нозі. / Великий, як морський котик у Сан-Франциско (тут і далі переклад наш. – Л.Г.).

Цей образ привертає увагу до вірша ранньої збірки, в якому стосунки між батьком та дочкою розглядаються з допомогою метафори. Як і в „Доньці пасічника”, зміст вірша розкривається не відразу, даються тільки натяки та припущення. Перші дванадцять строф ілюструють зміну уявлення про батька, що склалися в дитинстві, пізніше – в дорослому житті. Ця „модель” – злиття реального досвіду та прототипних спогадів, тоді як психологічна пригніченість авторки подана в більш загальному символі утиску євреїв. Той факт, що дівчинка сама „частково єврейка” та частково німкеня, підсилює її емоційний параліч перед батьком-арійцем, з яким вона пов’язана і водночас знаходиться у ворожих стосунках. Плат розуміє всю безвихідь становища: вона безсила перед своїм татком, як єврей перед нацистом. Жах дитини показано в таких рядках:

I never could talk to you.
The tongue stuck in my jaw.
It stuck in a barb wire snare.

(Я ніколи не могла розмовляти з тобою. / Язик прилип до щелепи. / Він прилип до зубців дротяних ґрат).

Згодом мова вірша починає вилучати дитячий гомін і поширювати виключно слова, що виражають злість, – це символізує зміну в творчому стилі авторки, яка змальовує образ батька. Сільвія Плат переходить від

протистояння з дитячими уявленнями до зречення загальної психологічної картини тата.

На нашу думку, видається неможливим відокремити значення та метафору, не порушивши структуру вірша. Таку небезпеку знаходимо в уміло створеному балансі між конкретною ситуацією з її наочними деталями та співвідношенням цих деталей з емоціями. Наприклад, останні три рядки вірша містять набагато більше, ніж вражаючий образ:

My hours are married to shadow.

No longer do I listen for the scrape of a keel

On the blank stones of the landing.

(Моє життя одружене з тінню. / Більше я не слухаю скрипіт кіля / На голих каменях суші).

Ці слова мають значний пафос і красу та знаходяться в образному поєднанні з наростаючим відчаєм ранніх віршів, але прочитуються разом із рядком, який передує їм. Тут простежується покірливість реставратора розбитій статуї та прийняття авторкою, висловлене в слові „одружене”, тому що нема порятунку від пам’яті, вона не може замінити живі стосунки. При такому житті все повинно бути похмурим, беззмістовним, самотнім, але поетеса ставить до своєї самотності майже з пристрасстю.

Деякі з проблем, які поетеса порушує у своїй творчості, є суто особистими, інші ж продиктовані протестом проти упередженого ставлення до жінки у 50-х роках. Стосовно останнього Плат висловлює переконання, що жінка не повинна виявляти амбіційності та прагнути кар’єри, а натомість знаходити себе в сім’ї, дбаючи про дітей та чоловіка. Проте видатні жінки, та й сама авторка, жили всупереч цьому принципу. Роки творчого становлення Сільвії Плат припали на період Великої американської депресії (кінець тридцятих років минулого століття). Поетеса вірить, що суворі закони були встановлені задовго до неї і побороти ці правила неможливо. Це вимагало бути неординарною особистістю, яскравою індивідуальністю, тобто для інших – дисидентом.

Документальні фільми та широко розрекламовані телевізійні серіали про другу світову війну та голокост асоціюються зі словами „безжалісний”, „жахливий”, „невимовний”. Саме явище „голокосту” розглядається скоріше як процес забуття, ніж пам’яті. Сільвію Плат звинувачували в „жахливій обізнаності” з цим процесом, оскільки поетеса зверталася в своїй творчості до проблеми масового знищення. У віршах „Татко” і „Леді Лазар” („Lady Lazarus”, 1962) авторка порівнює власний досвід зі стражданнями євреїв у нацистських концентраційних таборах. Читач ніби стоїть перед „двигуном”, який символізує одночасно потяг, що прямує до неминучої загибелі в Аушвіц, та печі, що видихає дим і попіл останків євреїв:

An engine, an engine,

Chuffing me off like a Jew.

A Jew to Dachau, Auschwitz, Belsen.

I began to talk like a Jew.

I think I may well be a Jew.

(Двигун, двигун, / Що видихає мене, ніби єврея. / Єврей, який прямує до Дахау, Аушвіц, Бельсен. / Я почала розмовляти, ніби єврейка. / На мою думку, я сама єврейка).

Аналогічно, в поезії „Леді Лазар” „моя шкіра” викликає в уяві один з найбанальніших та водночас хвилюючих образів голокосту:

My skin

Bright as a Nazi lampshade.

(Моя шкіра / Яскрава, ніби нацистська лампа).

Ці рядки ілюструють сцену звірства та нечуваної жорстокості, а читачів запрошують зайняти позицію „натовпу, що гризе арахіс”.

С. Плат каже: „Голокост – це загальна рана, яка не може загоїтися”. Ідея культурного та емоційного зламу межує з концепцією американського дослідника Лоуренса Л. Лангера про „поховане, зневажливе і поділене ego”, що є предметом дослідження в його книзі „Свідчення голокосту”. Лангер наголошує на „глибокій пам’яті”, що існує поруч з „загальною пам’яттю” в душах тих, хто вижив; пам’ять, яка постійно нагадує про себе в повсякденному житті. Світ ніколи знову не буде таким, як колись. Дослідник, звичайно, має на увазі свідчення жертв голокосту, але ці докази можуть стосуватися і людства в цілому. Лангера цікавить також „тимчасовий злам”, який виник після жаху концтаборів. Життя поділене умовно на дві частини: до „Аушвіца” і після. Відродження людини означає вивчення заново всіх звичок із „колишнього” життя, тобто як користуватися зубною щіткою, ножем і виделкою; як посміхатися, відчутти запах дощу, квітів та земні радощі.

У „Леді Лазар” С. Плат поєднує образ страждання євреїв із християнським символом розплати, посиляючись на історичні та релігійні факти. Це поезія про смерть та самогубство:

I have done it again.

One year in every ten

I manage it –

(Я знову це зробила. / Один раз в десять років / Мені вдається це –).

Авторка хоче покінчити з життям і обдурює смерть кожні десять років. Сільвія Плат робить виклик суспільству. Для глядачів – це розваги та веселощі, а для неї самої – щось схоже на театральну виставу, цирковий трюк. Коли Сільвії було 10 років, з нею стався нещасний випадок. В цей же час помер її батько, що було великою трагедією для дівчини. Вдруге Плат передозувала снодійне. Отже, вірш „Леді Лазар” – це пророцтво долі поетеси: третя спроба була вдалою.

Улюблений міфологічний герой Сільвії Плат – Аріель. Тому не дивно, що збірка її віршів теж має таку назву. Хоча значна частина поезій, що ввійшли до збірки, була написана в Англії, основою написання є чаклунство, немовби місце дії їх всіх – чарівний безлюдний острів „Бурі”, куди Шекспір вирішив розмістити вигнаного герцога Міланського.

Узурпація – актуальна тема й для самої авторки, і для багатьох її творів. Плат асоціює себе з Королевою Бджіл, яку незабаром скинуть із

престолу. Поетеса вірить, що її теж усунули від правління, а владу узурпували.

Заголовний вірш збірки – „Аріель” („Ariel”, 1962) починається зі сцени бурі, яку викликав головний герой. Після стихії море спокійне, лагідне, дія розгортається на тлі чорної ночі. Сонце ще не зійшло. Поступово темрява наповнюється світлом, пагорби та скелі відображають синь неба та моря. З’являється Аріель – така собі жінка-левиця-кінь. Лев – багатогранний образ. З одного боку, він – символ відродження, являє собою сузір’я сонця, з іншого – символ неба, що вночі поглинає сонце. Метаморфоза Аріеля виникає під час польоту, крилата левиця спускається на землю і стає Аріелем. Левиця – „сестра коричневої арки шії”, яку їй, Аріелю-вершнику, Фортуні та поетесі разом із левицею не спіймати. Кінь – коричневий, червонуватий, ці кольори викликають в уяві читача образ крові, оскільки за християнською символікою, Христос у червоному їде на червоно-коричневому коні, який заплямований його кров’ю.

Nigger – eye

Berries cast dark

Hooks –

(Схожі на око негра / Ягоди кидають темні / Гачки –).

Терновий вінок, який був на голові Христа перед розп’яттям, – традиційний символ страждання. Гачки – часті образи у Плат, вона використовує їх у найдивовижніших контекстах. Це якась гонитва життя та смерті – і все рухається дуже швидко. Аріель і Сільвія переміщуються від „ягід, схожих на око негра”, до „чорних солодких кров’яних ковтків” в одну мить. Тут криється неймовірно відчуття руху, сили, кризи.

And now I

Foam to wheat, a glitter of seas.

The child’s cry

Melts in the wall.

(І ось я / З піни до пшениці, блиск морів. / Плач дитини / Завмирає в стіні).

Синтаксично ці чотири рядки – найбільш емоційно насичені. „З піни до пшениці” – це від Афродіти до Єви, Маріам символізує „блиск морів”, оскільки це ім’я перекладалося в середні віки „зірка морів”. Марія та Маріам асоціювалися з Дівою Марією, яка була заступницею моряків. „Плач дитини, що завмирає в стіні” – плач Ісуса біля стіни в Єрусалимі. В кінці твору авторка перетворюється на піну, пшеницю, блиск морів, вона глуха до дитячого плачу. Жахливе передчуття того, що в дійсності відбувається, коли Плат вирішує покінчити з життям в одну з найхолодніших англійських ночей ХХ століття.

And I

Am the arrow,

The dew that flies,

Suicidal, at one with the drive

Into the red

Eye, the cauldron of morning.

(А я / Стріла, / Роса, що літає / Суїцидно, / Одна з польотом / В червоне / Око, казан ранку).

Аріель Сільвії Плат знаходить своє остаточне перевтілення в росі. Роса випаровується, сходить сонце, „червоне око, казан ранку”, в який Аріель влітає самовбивчо, рососою, що злилася з цим поривом.

На думку більшості дослідників (S.G. Axelrod, D. Holbrook, J. Rosenblatt), для американців, які завжди прагнули альтернативи, поезія стала як ніколи в пригоді, адже вона дає людині можливість висловити своє суб'єктивне ставлення, допомагає досягнути глибини впливу технології та суспільства на особистість. Сучасна американська поезія надзвичайно багата на стильове розмаїття, що привертає увагу читача. Тому й поетичну спадщину Сільвії Плат оцінюють неоднозначно. Одні схвалюють, інші критикують, а треті взагалі не розуміють її творчості. На підтвердження цього, феміністки поглинулися та зруйнували надгробок поетеси, на якому був напис: „Навіть серед шаленого полум'я можна посадити золотий лотос” (рядок з Бхагавад-Гіти).

Тематика творчості поетеси – дуже різноманітна: від зображення Першої та Другої світових війн, геноциду по відношенню до євреїв – до соціальної нерівності чоловіків та жінок. Сільвія Плат була пристрасною натурою, що прагнула поєднати у собі дружину, матір та поета напередодні піднесення феміністичного руху в Сполучених Штатах. В тогочасному суспільстві жінка повинна була прокласти свій шлях крізь сферу чоловічого домінування. Тому закономірно, що творчість поетеси є віддзеркаленням її життєвого шляху.

Групу американських поетів – Лоуелла, Снодграса, Енн Секстон, а також Джона Беррімена – називали „сповідальними”. Сільвію Плат теж відносять до цієї групи поетів, тому що автобіографізм посідає визначальну роль в її творчості. „Сповідальних” поетів об'єднують особисті страждання та випробування долі, які є головними темами їхніх найкращих творів.

Тед Х'юз, чоловік Плат, так змалював її стиль роботи:

„Свої ранні вірші Сільвія Плат писала дуже повільно, звертаючись до Тезауруса та Словника майже за кожним словом. Вона позначала те слово, яке їй сподобалось. Її захоплення заплутаним римунням та метричними схемами було частиною творчого процесу...”.

В своїх творах поетеса часто зверталась до теми війни, оскільки ця тема була для неї актуальною. В одному з інтерв'ю Сільвія Плат згадала, що „її дуже цікавили битви, війни, Перша світова війна і таке інше”. Ця зацікавленість привела до написання вірша „Маки в липні” („Poppies in July”). Образи цієї поезії дуже символічні: у британців маки та місяць липень асоціюються з Першою світовою війною. Яскраво-червоні маки – відомий поетичний символ, а липень – це місяць ганебної битви під містом Сомм в 1916 році. Маки – квіти Дня пам'яті.

Поетеса чітко розділяє існування маків у природі та в своїй свідомості:

I put my hands among the flames.
Nothing burns.

(Я поклала руки на вогонь. / Опіків немає).

Плат влучно порівнює маки зі „шкірою рота” („like the skin of a mouth”). Згодом це порівняння переходить у твердження: „маленькі криваві спідниці” („little bloody skirts”), тому що форма квітки нагадує спідницю. „Маленькі червоні спідниці” звучало б занадто банально, а „криваві” змінює сприйняття читача. Можливо, асоціація з війною другорядна для Плат; вона могла б думати під час написання вірша про сексуальний бік цього образу.

Отже, виходячи з цього, можна було б стверджувати, що поетеса якось пов’язує маки з фізіологічним болем, але сама авторка зізнавалася, що квіти та біль – зовсім різні речі.

У своїй творчості Плат рідко звертається до тваринного світу, її більше приваблює рослинний. Але це, звичайно, не впорядкований світ, а скоріше безладний. Ніщо з рослин у неї не існує в ізоляції. Традиційне уявлення про те, що квіти – тендітні та швидко в’януть, часто було основою для порівняння їх із молодими жінками. Натомість феміністичні критики стверджували, що жінки-поетеси переоцінювали таку образність і характеризували її по-іншому: вони наголошували на енергії та силі квітки, а смертність розглядали як частину органічного процесу.

Існує думка, що жінки більш споріднені з природою за своєю фізіологією, соціальним статусом та психологією, а чоловіки – з культурою, їх навіть називають творцями культури. Сильна стаття створила мистецтво, закони, філософію, громадські заклади. З цим твердженням, безумовно, можна погодитись. Таку опозицію „природа – культура” можна зустріти в праці Шеррі Ортнер „Чи протиставляється жінка чоловікові, як природа – культурі?” (Sherry Ortner „Is Female to Male as Nature Is to Culture?”).

Інтерпретація Сільвією Плат жіночої фізіології та природи, призначення народжувати дітей знаходить своє відображення у вірші „Спалення відьми” („Witch Burning”). Авторці, яка незабаром повинна народити, заборонено бути інертною, оскільки спека збільшується і язик полум’я передає біль народження. „Язык дверей”, „язик полум’я” – це поглинаюча темрява або світло, так чи інакше неминучі.

В поезії „Побоювання” („Apprehensions”) Сільвія Плат графічно висловлює своє відчуття того, що вона потрапила до пастки власного безжалісного розумового простору:

There are no trees or birds in this world,
There is only a sourness.

(В цьому світі немає дерев або птахів, / Є лише похмурість).

Це світ скляного ковпака. Але все ж у віршах поетеси можна зустріти дерева, в основному тис, та птахів, хоча їх присутність невтішна. Коли Плат запитали про ранні вірші, вона відповіла, що вони були про:

„Природу, я думаю про птахів, бджіл, весну, осінь – про всі ті речі, що є безумовними подарунками для людини, яка не має жодного внутрішнього досвіду, щоб писати про них. Я вважаю, що прихід весни, зірки над головою, перший снігопад та інше – це безумовні подарунки для дитини, молодого поета”.

Блискучим прикладом „психологічного пейзажу” є вірш Сільвії Плат „Місяць та тис” („The Moon and the Yew Tree”), одним із найкращих у збірці „Аріель” („Ariel”, 1965). Показово, що збірка названа на честь улюбленого міфологічного героя – Аріеля. Ця поезія сповнена категоричних тверджень. Кольори твору – чорний та блакитний, – тобто кольори хворобливого сприйняття, переконують нас, що інтерпретація вірша поетесою єдино правильна.

Поезія організована по чіткій візуальній схемі: вертикальна (чоловіча) форма тиса та кругла (жіноча) форма місяця. Ці античні протилежності не співвідносяться. Сільвія Плат підкреслювала, що поезія була „тиранічною дисципліною, потрібно піти так далеко, так швидко, але за такий малий проміжок часу, що доведеться відкинути все другорядне”.

Можливо, самозакоханість тиса була в деякій мірі ототожненням чоловічої влади, яку Плат відкидала, та водночас потребувала. Її власному проблиску влади в першому куплеті, крокуючи серед мокрої трави, перешкоджають надгробні камені. Можна порівняти цей куплет із віршем „Лист в листопад” („Letter in November”):

And the wall of old corpses.

I love them.

I love them like history.

(І стіна старих трупів. / Я кохаю їх. / Я кохаю їх, як історію).

Алфавітний показник слів до поезії Сільвії Плат нараховує 61 посилання на слово „місяць” і жодне з них не доброзичливе. Поетеса називає місяць „О-подібним ротом” („O-mouth”) і ця назва тричі повторюється у віршах „Суперник” („The Rival”), „Місяць та тис” („The Moon and the Yew Tree”) та „Три жінки” („Three Women”).

Образи місяця та рота – ідентичні і ведуть до руйнування. Образ підсилюється від вірша до вірша: якщо в першому показана краса місяця і сум може навіть поступитися ніжності, то в другому – це горе, а в третьому він активно спричиняє біль.

В поезії „Місяць та тис” О-подібний отвір місяця контрастує з А-подібним грецьким символом кохання, що використовувався християнами. Хоча так багато уваги приділяється церкві, авторка живе за її межами, вона живе у відчаї. Обіцянка воскресіння не врятує її. Готичній формі тиса, яка повинна підняти душу на небо, протиставляється материнська форма місяця. Одяг ночі у місяця, що схожий на блакитний у Діви Марії, „звільняє кажанів та сов” („unloose bats and owls”). Ці істоти могли б нагадати нам антропоморфізм дитячих книжок, але Сільвія Плат знає, що їхні нічні польоти – зрадницькі, будь-яка ніжність відсутня.

На завершення зауважимо, що смерть поетеси збіглася в часі з початком руху жінок, а її життя та творчість забезпечили матеріал для нього. Поезія Плат продовжує кидати виклик багатьом нашим уявленням про те, як жінки пишуть, про зв'язок психологічних порушень із мистецтвом, про написання автобіографії та пошуки достовірності. Авторка завжди писала про те, що її приваблювало, і ніколи не йшла на поступки громадській думці. За життя вона не здобула визнання ні з боку

критиків, ні з боку читачів. У своїх творах Сільвія Плат синтезувала теми війни, філософські роздуми про життя та смерть, проблему материнства, стосунки чоловіка та жінки, їх місце в суспільстві. Власне, в цьому й полягала основна цінність її художнього новаторства, яка стала прикладом для наступних поколінь американських поетів.

1. *Бадьони А.* Любовь: от пробуждения до гармонии / Пер. с венг. – М.: Прогресс, 1992. – 336 с.
2. *Бахтин М.М.* Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986. – 445 с.
3. *Бергсон А.* Смех. – М.: Искусство, 1992. – 173 с.
4. *Галич О., Назарець В., Васильєв Є.* Теорія літератури. – К.: Либідь, 2001. – 487 с.
5. *Гарин И.* Пророки и поэты. – М.: Терра, 1992. – Т. 2. – 686 с.
6. История американской литературы: В 2 т. / Под ред. Самохвалова Н.И. – М.: Просвещение, 1971.
7. История современной зарубежной философии. – СПб: Лань, 1997. – 532 с.
8. *Кириченко О.М.* Подъем демократического движения в США и „поэзия протеста” // Американская литература и общественно-политическая борьба. 60-е – начало 70-х годов XX века. – М.: Наука, 1977. – 245 с.
9. *Козлов А.С.* Психоаналитическая критика // Западное литературоведение XX века. Энциклопедия. – М.: Intrada, 2004. – С. 338-340.
10. *Козлов О.* Міф та американська літературна критика // Американська література після середини XX ст. – К.: Довіра, 2000. – С. 244-250.
11. *American Poetry since 1950: Anthology / Edited by E. Weinberger.* – New York.: Marsilio Publishers, 1993. – 433 p.
12. *Axelrod S.G.* Sylvia Plath: The Wound and the Cure of Words. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1990. – 340 p.
13. *Bassnett S.* Women Writers: Sylvia Plath. – Basingstoke: Macmillan Education Ltd, 1987.
14. *Beach, C.* Cambridge Introduction to the Twentieth- Century American Poetry. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003.
15. *Breslin, James E.B.* From Modern to Contemporary American Poetry, 1945-1965. – Chicago: University of Chicago Press, 1983.
16. *Butscher E.* Sylvia Plath: the Woman and the Work. – London: Peter Owen, 1979. 354 p.
17. *Dickie M.* Sylvia Plath and Ted Hughes. – Illinois: The Board of Trustees of the University of Illinois, 1979. – 245 p.
18. *Fishburn K.* Women in Popular Culture: A Reference Guide. – Westport, Conn.: Greenwood Press, 1982.
19. *Holbrook D.* Sylvia Plath: Poetry and Existence. – London: Athlone Press, 1988.
20. *Hoover, P.* Postmodern American Poetry: a Norton Anthology. – N.Y.: Norton, 1994.

Summary

The article focuses on the poetical work of the famous American writer – Sylvia Plath, particularly on her collections of poems „Ariel” and „Lady Lazarus”. These works have biographical, mythological and psychological character which is very important for the understanding of her style. Plath’s poetical world is original and individual. That’s why, it is worth investigating and analyzing.

Key words: autobiographical, poetical, confessional.

Стаття надійшла до редколегії 18.09.2007